สรุปบทเรียนจากการพัฒนาความรู้

รอบการประเมินที่ 2
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

หลักสูตร พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล (Digital Government Act.)

จัดทำโดย นายสันตชัย วรรณกูล
ตำแหน่ง นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์สำคัญในการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินและการให้บริการประชาชน เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็น "รัฐบาลดิจิทัล" (Digital Government) ที่มีระบบการทำงานเชื่อมโยงถึงกันอย่างมีบูรณาการ มั่นคงปลอดภัย และโปร่งใส อันเป็นการขจัดอุปสรรคจากการปฏิบัติงานเชิงแยกส่วน (Silos) ในอดีต

โดยกฎหมายแม่บทฉบับนี้ได้วางกรอบวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามมาตรฐานสากล กำหนดให้มีการจัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรฐานทางเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับมาตรฐานระดับนานาชาติ

3. การบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า มุ่งลดความซ้ำซ้อนในการจัดซื้อจัดจ้างและการพัฒนาระบบเทคโนโลยี เพื่อรักษาวินัยทางการเงินการคลังของรัฐ

4. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว วางมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนอย่างเคร่งครัด

5. การส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบข้อมูลเปิดดิจิทัล เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและเอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมของภาคเอกชน

การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลตามพระราชบัญญัตินี้ ดำเนินงานผ่านกลไกทางกฎหมายและโครงสร้างเชิงสถาบันหลัก ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล คณะกรรมการระดับชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานร่วมกับกรรมการโดยตำแหน่ง 8 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยมีสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย

2. ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance) (มาตรา 8) กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลเพื่อควบคุมคุณภาพข้อมูลตลอดวงจรชีวิต (Data Lifecycle) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การกำหนดสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ, การบริหารจัดการวงจรข้อมูลอย่างครบวงจร (การสร้าง การจัดเก็บ การใช้ การเผยแพร่ การทำลาย และการจัดเก็บถาวร) การควบคุมคุณภาพข้อมูล นโยบายความมั่นคงปลอดภัยและการเข้าถึงข้อมูล และการจัดทำคำอธิบายชุดข้อมูล (Metadata)

3. การลดภาระทางทะเบียนของประชาชน (มาตรา 11) บังคับให้หน่วยงานของรัฐงดเรียกรับสำเนาเอกสารราชการที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน และงดเว้นการเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดส่งข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัล เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

4. การเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 13, 14 และ 16) กำหนดให้หน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลผ่าน ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง (Government Data Exchange: GDX) โดยหน่วยงานภาครัฐได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม (Consent) จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลซ้ำ หากการเชื่อมโยงนั้นเป็นไปเพื่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ หน่วยงานผู้ขอเชื่อมโยงต้องจำกัดขอบเขตการใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ (Purpose Limitation) และวางมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยขั้นสูงเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้และยกระดับองค์การไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลที่มีสมรรถนะสูง (High-Performance Digital Organization) หน่วยงานควรนำข้อกฎหมายมาปรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติใน 5 มิติหลัก ดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงกระบวนงานและการแปลงข้อมูลเป็นระบบดิจิทัล (Digitization and Process Redesign)

1.1 การเปลี่ยนผ่านเอกสารสู่ระบบดิจิทัล (Digital by Default) ดำเนินการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลที่สอดรับกับมาตรฐานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

1.2 การบูรณาการระบบบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) พัฒนาระบบงานบริการให้รองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) พร้อมเชื่อมโยงระบบการรับและชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

1.3 การทบทวนรอบการประเมินผล กำหนดให้มีการประเมินประสิทธิภาพและทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานดิจิทัลภายในองค์การอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

2. การสถาปนาธรรมาภิบาลข้อมูลภายในองค์กร (Internal Data Governance Framework)

2.1 การแต่งตั้งคณะทำงานด้านข้อมูล กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรในฐานะผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) และผู้ดูแลข้อมูล (Data Steward) อย่างชัดเจน

2.2 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพข้อมูล สร้างระบบตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันสมัยของชุดข้อมูลเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและการให้บริการ

2.3 การรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล กำหนดระดับสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล (Access Control) ของบุคลากรแต่ละระดับ เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ

3. การเชื่อมโยงข้อมูลแบบสากลและลดความซ้ำซ้อน (Interoperability & Efficiency)

การสืบค้นและบูรณาการผ่านระบบ API มาตรฐาน ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลภายในให้สามารถเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับภายนอกผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง (GDX) โดยหลีกเลี่ยงการสร้างฐานข้อมูลซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น เพื่อความประหยัดงบประมาณและทรัพยากร

4. การส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลและการโปร่งใส (Open Data Initiative)

การเผยแพร่ข้อมูลเปิดภาครัฐ คัดเลือกและนำส่งชุดข้อมูลที่ไม่เป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นเผยแพร่บนระบบสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ตรวจสอบ และนำไปประมวลผลต่อยอดเชิงนวัตกรรมได้โดยเสรี

5. การพัฒนาขีดความสามารถทางดิจิทัลของบุคลากร (Digital Competency Development)

การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากร เร่งสร้างและพัฒนาทักษะความรู้ (Upskill / Reskill) แก่ข้าราชการและพนักงานในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ธรรมาภิบาลข้อมูล และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างต่อเนื่อง

ข้อสรุปและแนวคิดในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาองค์การ

บทสรุป

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายปฏิรูปภาครัฐสู่การทำงานร่วมกันอย่างไร้รอยต่อ โดยงดการเรียกรับสำเนาเอกสารจากประชาชน และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานผ่านระบบกลาง (GDX) ซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมซ้ำตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ควบคู่กับการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลเพื่อควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย และเปิดเผยข้อมูลเปิด (Open Data) เพื่อสร้างรัฐบาลเปิดที่โปร่งใสและสนับสนุนนวัตกรรมภาคเอกชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาองค์การ

1. ยกระดับบริการประชาชน: ภาครัฐงดเรียกรับสำเนาเอกสารราชการ ปรับกระบวนงานเป็นดิจิทัลด้วย Digital ID และ e-Payment พร้อมประเมินผลปีละครั้ง

2. วางธรรมาภิบาลข้อมูล: กำหนดเกณฑ์ควบคุมคุณภาพ ความปลอดภัย และสิทธิ์เข้าถึงข้อมูล พร้อมขึ้นทะเบียนสารบัญข้อมูล (Metadata)

3. เชื่อมโยงข้อมูลผ่าน GDX: แลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านระบบกลางเพื่อลดงบซ้ำซ้อน โดยได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม (Consent) ซ้ำ หากดึงข้อมูลไปใช้ตามหน้าที่กฎหมาย

4. ขับเคลื่อนรัฐบาลเปิด: บังคับเปิดเผยข้อมูลสาธารณะแบบ Open Data เพื่อสร้างความโปร่งใสและสนับสนุนภาคเอกชนในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม

แหล่งที่มา

หลักสูตร : พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล (Digital Government Act.)
ด้านการพัฒนา : ☑ **ทักษะด้านดิจิทัล**
บรรยายโดย : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
วิธีการพัฒนาตนเอง : TDGA e-learning
วันที่ได้รับการฝึกอบรม : 26 ส.ค. 2569 **สถานที่ :** ศทส. กรมพัฒนาที่ดิน